

*Хайчевська Т. М.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри романської філології
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО У КОНТЕКСТІ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ФРАНЦУЗЬКОЮ МОВОЮ

Анотація. У сучасних умовах розвитку вищої освіти в Україні підготовка кваліфікованих фахівців-філологів з французької мови потребує послідовного та продуманого підходу. Одним із фундаментальних аспектів фахової підготовки є науково-дослідна діяльність здобувачів освіти, зокрема участь у різноманітних наукових заходах таких як наукові конференції, круглі столи, колоквиуми, семінари тощо. Відтак, формування та розвиток компетентностей необхідних для представлення результатів науково-дослідної діяльності здобувача у письмовій та усній формах є однією з основних цілей таких освітніх компонентів як «Академічне письмо і риторика» та «Науково комунікація французькою мовою».

Поступове набуття компетентностей у галузі академічного письма рідною мовою на початковому етапі фахової підготовки є запорукою подальшої успішної наукової комунікації французькою мовою та відкриває перед студентами можливість участі у міжнародних наукових заходах. Уміння чітко, логічно, обґрунтовано та переконливо представити власне наукове дослідження є дуже важливим як для студента, так і для спеціаліста-філолога. Окрім того, публікація наукових тез або статті забезпечує апробацію результатів науково-дослідної діяльності і є обов'язковою умовою успішного захисту наукового проекту.

Ця стаття присвячена огляду й аналізу основних етапів написання наукової статті та труднощів пов'язаних з її підготовкою таких як опрацювання джерел літератури, які формуватимуть теоретичні засади дослідження, та їх представлення у тексті статті; достатній рівень унікальності тексту й академічна доброчесність; дотримання наукового стилю французької мови та етикету наукової комунікації; забезпечення зв'язності тексту наукової статті та її читабельність шляхом використання засобів когезії та когерентності; коректне оформлення публікації згідно з міжнародними стандартами та вимогами видання.

Ключові слова: академічне письмо, наукова комунікація французькою мовою, наукова публікація, академічна доброчесність, науковий стиль.

З огляду на стратегію євроінтеграції прийняту в Україні, ми вважаємо, що наукова комунікація французькою мовою є важливим компонентом у її реалізації. І хоча французька мова поступається у глобальному масштабі першістю англійській мові у галузі наукових публікацій, однак, вона і надалі є однією з провідних мов міжнародного спілкування.

Постановка проблеми. Академічне письмо може бути складним для багатьох здобувачів освіти, незалежно від наявності попереднього досвіду у сфері підготовки наукової публікації чи виступу. На початковому етапі навчання здобувачі найчастіше опановують написання таких видів наукових

робіт як реферат, наукове есе, тези доповіді та наукова стаття. Також, для участі у науковому заході здобувач також повинен уміти заповнити анкету учасника, скласти резюме та вести відповідне листування з організаторами наукового заходу чи редакцією видавництва. Проте, студентам цей вид діяльності видається важким і досить часто підготовлені наукові роботи не відповідають встановленим вимогам, потребують кількаразового переписування та доопрацювання.

Аналіз досліджень і публікацій з даної проблематики свідчить, що академічне письмо є актуальною багатогранною сферою для наукових розвідок. Зокрема, проблематикою підготовки різних видів академічних письмових робіт та питанням оприлюднення результатів наукових досліджень займався Т.В. Лютий [1], лінгвокультурологічний аспект наукової комунікації та формування академічної культури у студентів досліджувала О. М. Семенов [2]. Своєю чергою проблему дотримання академічної доброчесності та шляхи протидії академічному плагиату вивчали І. А. Насмінчук та Л. І. Громик [3]. Також ця проблематика є актуальною і для французьких дослідників Ж. Сісларю та К. Клодель [4], як і П. Перра [5] присвятили свої дослідження вивченню ефективних стратегій наукової комунікації та укладанню письмових академічних робіт. Цікавим, на нашу думку, є підхід К. Кузі до підготовки наукової публікації, у якій він виділяє п'ять етапів, простежуючи особливості кожного з них [6].

Відтак, **метою** нашої статті є послідовний огляд основних етапів підготовки наукової публікації та аналіз труднощів, які можуть виникати на кожному з цих етапів. Розуміння того, як подолати ці труднощі, полегшить процес набуття необхідних компетентностей у галузі академічного письма та наукової комунікації французькою мовою.

Початком написання будь-якої наукової публікації є не «написання» у буквальному значенні, а підготовка до її написання. Цей етап передбачає ознайомлення з уже опублікованими науковими роботами, матеріали яких будуть підґрунтям для розпочатого дослідження, а також можуть стати й джерелом натхнення чи відкрити перспективи для майбутніх розвідок. Тому прочитання наукових публікацій дотичних до проблематики нового дослідження є невіддільним елементом підготовки будь-якої академічної роботи. У цьому випадку здобувач повинен скористатися своїми навичками щодо пошуку інформації у бібліотеці, інституційному депозитарії або ж в Інтернеті.

На даному етапі потрібно розвивати різні вміння роботи з академічним текстом, а саме здатність виділяти основну гіпотезу та результати дослідження, методики застосовані у ході описаного дослідження, а також вичленити найбільш ґрунтовні

та прогресивні розвідки у галузі. Відбір публікацій дотичних до проблеми дослідження має відбуватися з орієнтацією на анотацію та ключові слова наукової публікації, її заголовок. У випадку, якщо опрацьовані публікації можуть слугувати базисом для нового дослідження, їх відразу варто об'єднати у чернетку списку літератури.

Вивчення різних наукових джерел на початку підготовки тексту наукової публікації вимагає від автора таких рис як спостережливість та здатність до аналізу та синтезу інформації. Ознайомлення з науковими роботами дає здобувачеві можливість не лише поглибити свої знання у контексті певної наукової проблеми, але й одночасно прослідкувати та визначити структуру та стиль академічного тексту. Отже, саме на цьому етапі у здобувача має сформуватися абстрактна логічна модель академічного тексту, яку він надалі буде наслідувати. Ця базова модель стане ключем для майбутнього представлення наукової розвідки у вигляді академічного тексту чи усної доповіді та дозволить застосувати на практиці уже перевірені вдалі стратегії підготовки академічної роботи. За потреби можна також простежити еволюцію у вивченні тієї чи іншої наукової проблеми.

Попереднє опрацювання наукової літератури дозволить ознайомитися з академічними роботами, які легко читаються і є, відповідно, легкими для сприйняття, і навпаки – з роботами, які важко читаються і сприймаються. І уже на цьому етапі можна визначитися зі стилем викладення інформації, почерпнути думки та визначення варті цитування, або більш детального роз'яснення у контексті нового дослідження.

Як зазначалося вище, здобувач має проявити та розвивати здатність до аналізу інформації, тому у науковій роботі доцільно не лише перелічувати підходи різних науковців до розв'язання певної проблеми, а й висловлювати власну критичну думку щодо їхніх ідей, вказати як саме вони корелюють з проблематикою нового дослідження, чи є вони дотичними до даної наукової розвідки. Саме якісний аналіз дозволить скорегувати, уточнити або звзвити тему дослідження, логічно обґрунтувати його наукову новизну й актуальність. Напрацьований базовий матеріал дасть можливість сформувати чернетку, своєрідний «кістяк наукової публікації», з яким автор працюватиме надалі.

Важливим аспектом уже на даному етапі підготовки академічної роботи є дотримання норм академічної доброчесності. Задля уникнення академічного плагіату, потрібно уникати надмірного цитування попередніх дослідників. Слід обрати найцікавіші думки або найбільш точні визначення, з подальшим посиланням на автора та його науковий доробок. Також потрібно звертати увагу і на об'єм цитувань, оскільки часті та об'ємні цитування у науковій роботі можуть вказувати на неналежний рівень аналізу праць та недостатній критичний підхід у ході опрацювання наукових джерел.

Пасткою у такому випадку може стати перехресне посилення, коли здобувач не ознайомлюється з науковим доробком, а лише бере до уваги критику іншого науковця. Адже, власна думка могла б бути відмінною від запропонованої. Разом з тим, актуальною на сьогодні є проблема використання штучного інтелекту під час написання наукової публікації. Звернення до ресурсів ШІ може значно скоротити час підготовки чернетки, але інформація запропонована такими ресурсами може виявитися неправдивою.

У ході підготовки наукової публікації є необхідно також визначити цільову аудиторію, для кого саме пишеться та при-

значається робота, тому що від цього залежить стиль її написання. Оскільки першими читачами наукової роботи може бути науковий керівник або ж рецензент, а вже після публікації ширша аудиторія, варто дотримуватися наукового стилю і врахувати їхні попередні зауваження та рекомендації. Конструктивна критика фахівця лише сприятиме підвищенню якості наукової публікації.

На етапі чернетки потрібно записувати усі ідеї, які з'являються, речення чи визначення, які можна було б додати, і будь-яку іншу інформацію, яка в певний момент видалася цікавою та доречною. Цінність чернетки полягає у тому, щоб дозволити писати вільно, не обмежуючи себе, не замислюючись над стилем, чи вдалий синонім, чи це коректне речення, його граматики або пунктуація. Перечитуючи та редагуючи чернетку, у кінцевому підсумку залишиться тільки той матеріал, який справді варто залишити.

Висвітлені у публікації матеріали наукового дослідження перш за все мають бути доступними для сприйняття, а отже, пояснені простою мовою або ж за допомогою цілком чітких визначень. У випадку, якщо викладена інформація є незрозумілою чи двозначною, це може призвести до плутанини, втрати інтересу до наукової роботи та до висвітлених у ній ідей. Для того, щоб представлення наукового дослідження було логічним та послідовним варто структурувати робочі ідеї у план, в який можна буде вносити корективи у процесі написання роботи.

Наступним етапом підготовки академічної роботи є редагування. Саме на цьому етапі потрібно вирішити, які елементи зберегти, а які виключити з роботи. Завдяки вдумливому перечитуванню роботи про себе або вголос, можна зрозуміти чи вдалою є її структура і чи достатньо чітко вдалося викласти основні ідеї наукового дослідження. Якщо ж структура є не зовсім вдалою, потрібно відразу внести корективи.

Традиційно виділяють такі структурні елементи наукової статті як вступ, аналіз попередніх досліджень, виклад основного матеріалу, висновки та результати дослідження, перспективи подальших наукових розвідок. Отже, на етапі чернетки потрібно продумати, який саме матеріал буде подано у кожному структурному елементі наукової публікації.

За умови готової чернетки, автору академічної роботи варто спрямувати свої зусилля на забезпечення максимальної читабельності тексту. Оскільки *читабельність* або ж *прочитність* тексту визначено як такі його змістові та формальні особливості, які сприяють його повному сприйманню декодуванню та засвоєнню реципієнтом [7]. Що ж допоможе структурувати текст роботи та водночас зробити його зв'язним і легкопрочитним? Мова йде про сепаратизацію тексту, а саме поділ на логічні частини. У нашому випадку це абзац – текст із кількох речень, котрі утворюють змістову єдність. Таким чином, кожна ідея, описана або аргументована кількома реченнями та доповнена прикладами, може бути виокремлена в абзац. На нашу думку, саме поділ на абзаци підвищить прочитність тексту та дозволить читачеві швидко слідкувати за ходом думок і за викладом матеріалу.

Також вагоме значення у ході підготовки академічної роботи, публікації чи виступу на конференції, має зв'язність тексту, яку забезпечують такі його властивості як когезія та когерентність. О. В. Станіслав визначає когезію як форми зв'язку (граматичні, лексичні, синтаксичні) між окремими частинами тексту, що визначають перехід від одного контекстно-варіатив-

ного членування тексту до іншого. Дослідниця розглядає різні засоби когезії, а саме традиційно-граматичні, логічні, асоціативні, образні, стилістичні та композиційно-структурні тощо. О. В. Станіслав вважає, і ми поділяємо її думку, що засоби когезії дозволяють забезпечити когерентність тексту, тобто семантичне об'єднання всіх частин тексту в цілому для досягнення його цілісності [8, с. 162-163]. Таким чином, у ході написання академічної роботи спочатку вибудовується зв'язність тексту на рівні речення, потім на рівні абзацу, і в кінцевому результаті на рівні усієї роботи.

Вважаємо необхідним звернути увагу на засоби когезії, які є притаманними франкомовному науковому тексту. Перш за все, пропонуємо розглянути приклади деяких традиційно-граматичних засобів когезії в межах одного абзацу:

– для окреслення проблематики статті: «*Cet article évoque, traite...*», «*La question qu'on souhaite aborder dans cet article est...*»;

– для опису мети дослідження: «*Le but de la recherche est de...*», «*Dans le but de...*»;

– у ході аналізу попередніх досліджень: «*Selon A...*», «*De l'avis de B...*», «*Du point de vue de C...*»;

– для порівняння різних думок: «*D'un côté... et de l'autre...*», «*D'une part ..., d'autre part...*»;

– для підбивання підсумків, окреслення висновків, висвітлення результатів дослідження: «*Pour reprendre les points principaux...*», «*Pour conclure...*», «*On peut conclure...*»;

– для окреслення перспектив майбутніх досліджень: «*Une piste de recherche future consistera à déterminer plus précisément...*», «*Il nous semblerait intéressant, dans l'avenir, d'explorer...*»;

З поданих вище прикладів видно, що кожен структурний елемент наукової публікації передбачає використання специфічних виразів-кліше. Разом з тим, для забезпечення когерентності тексту через поступовий логічний виклад матеріалу можна використовувати такі вирази:

– на початку структурного елемента: «*Tout d'abord...*», «*Pour commencer...*», «*Avant tout...*», «*Ce qu'il faut dire de prime abord...*»;

– щоб апелювати до вище сказаного: «*Comme on l'a déjà mentionné...*», «*Comme dit plus haut...*»;

– для переходу до обґрунтування наступної думки або ж наступного етапу дослідження: «*Dans l'étape suivante...*», «*On voudrait maintenant continuer avec...*», «*Nous voudrions passer au point suivant...*», «*Nous en venons maintenant à...*»;

– для поступового викладу матеріалу: «*En premier lieu...*», «*En deuxième lieu...*», «*Ceci nous amène à aborder le troisième point...*», «*En dernier lieu...*».

Отже, широкий спектр засобів когезії та когерентності дозволить автору пов'язати між собою усі ідеї від вступу, опису проблеми, аналізу проведених досліджень до викладу отриманих результатів, водночас уникаючи зайвої тавтології.

Редагування наукової публікації передбачає також врахування низки лінгвістичних особливостей франкомовного наукового тексту, а саме синтаксичні та граматичні конструкції, які слугують для опису явищ, обґрунтуванню фактів, передають об'єктивні умовиводи дослідника. Разом з тим, писемне наукове спілкування передбачає певний етикет, тобто ввічливе ставлення до усіх учасників комунікації. Одним із проявів такої ввічливості, на думку М. Білоус, є увага до праць дослідни-

ків-попередників і реалізується у вигляді цитування, покликів, оцінок [9]. Ми вважаємо, що використання у тексті неозначено-особового займенника *on* або ж особового займенника *vous*, є також елементом увічливості, яку автор нового дослідження висловлює науковцям, на досвід яких він опирається. Тому у тексті будь-якої академічної роботи слід уникати вживання особового займенника *je* або відповідних присвійних прикметників *mon*, *ma*, *mes* тощо.

Зазначимо, що однією з особливостей письмового наукового тексту французькою мовою є *Remerciements* – подяка. Мова йде про частину наукової публікації, в якій автор висловлює подяку тим, хто надихнув та сприяв проведенню дослідження та підготовці даної публікації. У наукових публікаціях українською мовою ця частина є факультативною, однак під впливом англomовного наукового дискурсу, якому також притаманний даний структурний елемент, усе частіше з'являється в українськомовних наукових публікаціях і як частина наукової доповіді [10, с. 81].

Невіддільним елементом наукової публікації є її анотація, яка у стислій формі представляє дослідження і містить усю ключову та найцікавішу інформацію. Тому до написання анотації та вибору ключових слів слід поставитися відповідально, адже саме вони можуть привернути увагу читача до вашого дослідження або ж навпаки не зацікавити його. Відтак, уже на початковому етапі опрацювання різних наукових джерел варто звертати увагу на вдалі приклади анотацій.

Фінальним кроком у підготовці чернетки є перевірка правопису та пунктуації тексту та виконання вимог щодо формального представлення наукового дослідження згідно з вимогами наукового видання до оформлення рукопису статті. Необхідно звернути увагу на вимоги до форматування тексту, оскільки вони можуть відрізнятися: шрифт та його кегль; розмір полів, міжрядковий інтервал та абзацний відступ, виділення курсивом чи напівжирним шрифтом; капіталізація (написання слів усіма великими літерами), вимоги до оформлення малюнків, таблиць, бібліографічних посилань тощо. Оформлені неналежним чином бібліографічні посилання можуть стати причиною відмови прийняття рукопису до друку. Ватро також звернути увагу на порядок внесення посилань за алфавітом чи в міру появи у тексті статті та необхідність транслітерації латиницею та перекладу англійською мовою бібліографічних джерел поданих українською мовою. На сьогодні при оформленні бібліографічних посилань керуються переважно вимогами ДСТУ 8302:2015 [11], APA Style [12], Chicago Style Bibliography [13].

Разом з тим, потрібно дотриматися і вимог щодо такого параметра наукової статті як її об'єм. Різні видання можуть мати відмінні вимоги щодо об'єму публікації, який може вимірюватися аркушами або ж друкованими знаками. Дотримання усіх вимог убезпечує автора від відмови видання та доопрацювання публікації. Окрім того, занадто великий об'єм може свідчити, що автору не вдалося виділити найцікавішу інформацію, а недостатній об'єм, навпаки, може вказувати на поверхневий характер дослідження.

Висновки. Отже, для фахової підготовки філологів з французької мови академічне письмо є невіддільним елементом. Компетентності, які дозволяють сформувати цей освітній компонент, можуть бути корисними філологу не лише в галузі наукової комунікації, але й ділового спілкування.

До основних етапів написання наукової статті та труднощів пов'язаних з її підготовкою відносимо опрацювання джерел літератури, які допомагають сформулювати теоретичні засади дослідження. Коректне оформлення бібліографічних посилань на відповідні наукові дослідження та цитувань дозволить забезпечити достатній рівень унікальності тексту та уникнути академічного плагіату. Зв'язність тексту наукової статті та її читабельність здобувач зможе вибудувати шляхом використання засобів когезії та когерентності, дотримуючись наукового стилю французької мови й етикету наукової комунікації. А дотримання вимог видання щодо формальної сторони публікації сприятиме швидкому прийняттю публікації до друку.

Перспективи подальшого дослідження можуть бути пов'язані із дослідженням граматичних конструкцій притаманних франкомовному науковому тексту, розвідкою щодо стилістичних засобів властивих науковому стилю на матеріалі французької мови.

Література:

1. Навчальний посібник з дисципліни «Академічне письмо та оприлюднення наукових результатів» / Укладачі Т.В. Лютий та О. С.Денисова. Суми, 2019. 186 с. URL : https://ezpf.elit.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/04_LyutyuTV_Academic_Writing_Short.pdf
2. Семенов О. М. Академічне письмо: лінгвокультурологічний підхід: навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2021. 220 с.
3. Академічне письмо та доброчесність : навчально-методичний посібник / автори-укладачі : Ірина Насмінчук, Лариса Громик. Кам'янець-Подільський : ЗВО «ПДУ», 2024. 256 с.
4. Cislariu G., Claudel Ch., Vlad M. L'écrit universitaire en pratique : applications et exercices autocorrectifs, rédaction d'un mémoire, présentation PowerPoint. De Bœck supérieur, 2017. 208 p.
5. Perrat P. Comment l'écriture, comment le dire: Discours, exposé, conférence. Broché. 2007. 174 p.
6. Cousi Ch. 5 étapes pour bien rédiger vos écrits académiques. URL : <https://methodecherche.com/5-etapes-de-redaction-ecrits-academiques/>
7. Читабельність. *Літературознавча енциклопедія* : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія». 2007. Т. 2 : М-Я. С. 577.
8. Станіслав О. В. До питання зв'язності тексту: теоретичний аспект (на матеріалі французької мови). *Мова і культура*. 2012. Вип. 15. Т. 6(160). С. 159–165.
9. Білоус М. П. Подяка як мовленнєвий етикет наукового тексту. *Вісник Львівського університету. Серія : Філологічна*. 2004. Вип. 34. Ч. II. С. 381–384.
10. Лыченко О. М. Етикет англомовного наукового дискурсу. Київ : «Політехніка». 2002. 287 с.
11. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання : вид. офіц. / Нац. стандарт України. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.
12. APA style. Рекомендації із застосування : Методичний посібник. Автор-упорядник Ю. Шайгородський. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ–Ніжин : Видавець Лисенко М. М., 2024. 44 с.
13. Chicago style: Notes and Bibliography. URL: https://www.chicagomanualofstyle.org/tools_citationguide/citation-guide-1.html

Khaichevska T. Academic Writing in the Context of Scientific Communication in French.

Summary. In the current conditions of the development of higher education in Ukraine, the training of qualified philologists in the French language requires a consistent and well-thought-out approach. One of the important aspects of professional training is the research activity of students, including participation in various scientific events such as conferences, round tables, colloquia, seminars, etc. Therefore, the formation and development of competencies necessary for presenting the results of the student's research activities in written and oral forms is one of the main goals of such educational components as "Academic Writing and Rhetoric" and "Scientific Communication in French".

A gradual acquisition of competencies in academic writing in the native language at the initial stage of professional training is the key to further successful scientific communication in French and opens up the opportunity for students to participate in international scientific events. The ability to clearly, logically, reasonably and convincingly present one's own research is very important for both a student and a philologist. In addition, the publication of scientific theses or articles is closely related to the approbation of the results of the applicant's research work.

This research is devoted to the analysis of the main stages of writing a scientific article and the difficulties associated with its preparation, such as processing the sources of literature that will form the theoretical foundations of the research and their presentation in the text of the article; a sufficient level of uniqueness of the text and academic integrity; compliance with the scientific style of the French language and the etiquette of scientific communication; ensuring the coherence of the text of a scientific article and its readability by using means of cohesion and coherence; correct formatting of the publication in accordance with international standards and requirements.

Key words: academic writing, scientific communication in French, scientific publication, academic integrity, scientific style.